

אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה ויאמר לאדם.
ולקביל ארבע זמנין אנון דכתיב, אז ראה, ויספרה,
הכינה, וגם חקרה, ברא קדשא בריך הוא מה
דברא. ועד לא אפיק עבדתייה, אעיל ארבע תכין
בקדמותא דכתיב בראשית ברא אלהים את, הא
ארבע. ולבתר השמים. אנון לקביל ארבע זמנין
דאסתכל קדשא בריך הוא באורייתא עד לא יפיק
עבדתייה לאומנותיה.

רבי אלעזר הוה אזיל למחמי לרבי יוסי ברבי
שמעון בן לקוניא חמוי (דף ה"ב) ורבי אבא
בהדיה, והוה טעין חד גברא אבתרייהו. אמר רבי
אבא נפתח פתחין דאורייתא דהא שעתיא ועדנא הוא
לאתתקנא בארסן.

לשון הקודש

בתורה טרם יוציא את מעשהו
למלאכתו.

רבי אלעזר הוה הולך לראות את רבי
יוסי ברבי שמעון בן לקוניא חמוי, ורבי
אבא עמו, והוה מחמר איש אחד
אחריהם. אמר רבי אבא, נפתח פתחים
של תורה, שהרי השעה והזמן הוא
להתתקן (להסדר) בדרבננו.

אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה
ויאמר לאדם. וכנגד ארבע פעמים ההם
שכתוב, אז ראה, ויספרה, הכינה, וגם
חקרה - ברא הקדוש ברוך הוא את מה
שברא. וטרם שהוציא את המעשה שלו,
הכניס בראשונה ארבע תבות, שכתוב
בראשית ברא אלהים את. הנה ארבע.
ואחר כך השמים - הם כנגד ארבע
הפעמים שהסתכל הקדוש ברוך הוא

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר (ויקרא ט) אֶת שַׁבְּתוֹתַי
 תִּשְׁמְרוּ. תָּא חַזִּי, בְּשִׁית יוֹמִין בְּרָא קְדָשָׁא
 בְּרִידָא הוּא עֲלֵמָא. וְכָל יוֹמָא וְיוֹמָא גְּלִי עֲבִידְתִּיה
 וְיָהֵב חִילִּיה בְּהָהוּא יוֹמָא. אִימְתִּי גְּלִי עֲבִידְתִּיה
 וְיָהֵב חִילִּיה. בְּיוֹמָא רַבִּיעָא. בְּגִין דְּאֲנֹן תִּלַּת יוֹמִין
 קְדָמָאִין כּוֹלְהוּ הָווּ סְתִימִין וְלֹא אֶתְגְּלוּ, כִּיּוֹן דְּאֶתָּא
 יוֹמָא רַבִּיעָא אֲפִיק עֲבִידְתָּא וְחִילָא דְּכוֹלְהוּ. דְּהָא
 אֲשָׁא וְיֹמָא וְרוּחָא אֲפִי עַל גַּב דְּאֲנֹן תִּלַּת יוֹדִין
 עֲלָאִין, כְּלָהוּ תִלְיִין, וְלֹא אֶתְגְּלִי עֲבִידְתָּא דְּלָהוּן,
 עַד דְּאֲרַעָא גְּלִי לֹון, כְּדִין אֶתִּידַע אוּמְנוּתָא דְּכָל
 חַד מְנִייהוּ.

וְאִי תִימָא הָא בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה הָוּה דְּכְתִיב תְּדַשָּׂא
 הָאָרֶץ דְּשָׂא וְכְתִיב וְתוּצָא הָאָרֶץ (דְּשָׂא). אֶלָּא
 הָאִי אֲפִי עַל גַּב דְּכְתִיב בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה, רַבִּיעָאָה הָוּה

לשון הקודש

ומים ורוח, אף על גב שהם שלשה
 יסודות עליונים, כלם תלויים, ולא
 התגלה המעשה שלהם עד שהארץ
 גלתה אותם, ואז נודעה האמנות של כל
 אחד מהם.

ואם תאמר, הרי ביום השלישי זה היה,
 שכתוב תדשא הארץ דשא, וכתוב
 ותוצא הארץ! אלא זה, אף על גב
 שכתוב ביום השלישי, זה היה רביעי

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (ויקרא ט) אֶת
 שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמְרוּ. בֹּא רֵא, בְּשִׁשָּׁה יָמִים
 בְּרָא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם. וְכָל
 יוֹם יוֹם גָּלָה אֶת מַעֲשָׂהוּ, וְנָתַן כַּחוּ בְּיוֹם
 הַהוּא. מַתִּי גָלָה אֶת מַעֲשָׂהוּ וְנָתַן כַּחוּ?
 בְּיוֹם הַרְבִּיעִי, מִשּׁוּם שְׂאוֹתָם שְׁלֹשֶׁת
 הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים, כֻּלָּם הָיוּ נִסְתָּרִים וְלֹא
 הִתְגַּלוּ. כִּיּוֹן שְׂבָא הַיּוֹם הַרְבִּיעִי, הוּצִיא
 אֶת הַמַּעֲשָׂה וְהִכַּח שֶׁל כֻּלָּם. שְׁהָרִי אִשׁ

וְאֶת־כָּל־לֵיל בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה לְמַחְוֵי חַד בְּלֹא פִירוּדָא.
 וּלְבַתֵּר יוֹמָא רְבִיעָאָה אֶתְגַּלִּי עֲבִידְתִּיהּ לְאַפְקָא
 אוֹמְנָא לְאוֹמְנוּתִיהּ דְּכָל חַד וְחַד. בְּגִין דְּיוֹמָא
 רְבִיעָאָה אִיהוּ רַגְלָא רְבִיעָאָה דְּכַרְסִיָּא עֲלָאָה.

וְכָל עֲבִידְתִּיהוּ דְּכָלְהוּ בֵּין יוֹמִין קַדְמָאִין וּבֵין יוֹמִין
 בְּתַרְאִין הוּוּ תְּלִיִין בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא הָדָא הוּוּ
 דְּכַתִּיב וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, הָא שַׁבְּתָא, וְדָא
 הוּוּ רַגְלָא רְבִיעָאָה דְּכַרְסִיָּא. וְאִי תִימָא אִי הָבֵי,
 מַהוּ אֶת שַׁבְּתוֹתֵי תַשְׁמֹרוּ תִרִין. אֶלָּא שַׁבְּתָא דְּמַעְלֵי
 שַׁבְּתָא וְשַׁבְּתָא דְּיוֹמָא מִמָּשׁ לִית לֹון פִּירוּדָא.

אָמַר תְּהוּוּא טִייעָא דְּתָהּ טָעִין בְּתַרְיִיהוּ, וּמַהוּ
 וּמְקַדְשֵי תִירָאוּ. אָמַר לִיהּ דָּא קְדוּשָׁא
 דְּשַׁבְּתָא. אָמַר לִיהּ וּמַהוּ קְדוּשָׁא דְּשַׁבְּתָא. אָמַר לִיהּ

לשון הקודש

וְזוּ הוּוּ הַרְגֵל הַרְבִיעִית שֶׁל הַכֶּסֶף. וְאִם
 תֹאמַר, אִם כֵּן, מַה זֶה אֶת שַׁבְּתֵי
 תַשְׁמֹרוּ, פְּעָמִים? אֶלָּא שַׁבְּתָא שֶׁל עֶרֶב
 שַׁבְּתָא וְהַשַּׁבְּתָא שֶׁל הַיּוֹם מִמָּשׁ אֵין לָהֶם
 פִּירוּדָא.

אָמַר [לָהֶם] אוֹתוּ סוֹחֵר שֶׁהִיָּה מְחַמֵּר
 אַחֲרֵיהֶם, וּמַה זֶה וּמְקַדְשֵי תִירָאוּ? אָמַר
 לוֹ, זֶה קְדוּשָׁא שֶׁל שַׁבְּתָא. אָמַר לוֹ, וּמַה זֶה
 קְדוּשָׁא שֶׁל שַׁבְּתָא? אָמַר לוֹ, זֶה הַקְדוּשָׁא

וְנִכְלָל בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁהָיוּ אַחַד בְּלֵי
 פִּירוּדָא. וְאַחַר כֵּן הַיּוֹם הַרְבִיעִי הַתְּגֻלָּה
 מַעֲשֵׂהוּ לְהוֹצִיא אֶמֶן לְאַמְנוֹתוֹ שֶׁל כָּל
 אַחַד וְאַחַד. מִשּׁוֹם שֶׁהַיּוֹם הַרְבִיעִי הוּוּ
 הַרְגֵל הַרְבִיעִית שֶׁל הַכֶּסֶף הַעֲלִיּוֹן.

וְכָל מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל כָּלֶם, בֵּין הַיָּמִים
 הַרְאִשׁוֹנִים וּבֵין הַיָּמִים הָאַחֲרוֹנִים, הָיוּ
 תְּלוּוִים בַּיּוֹם הַשַּׁבְּתָא. זֶהוּ שַׁבְּתוֹב (בְּרַאשִׁית
 א וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, זֶה הַשַּׁבְּתָא,

דָּא קְדוּשָׁא דְאַתְמַשְׁבָּא מְלַעֲיָלָא. אָמַר לִיה אִי הָכִי
עֵבִידת לְשַׁבַּת דְּלֹא אִיהוּ קְדָשׁ, אֶלָּא קְדוּשָׁא דְשְׂרִיָּא
עָלוי מְלַעֲיָלָא.

אָמַר רַבִּי אַבָּא וְהָכִי הוּא (ישעיה נח) וְקָרַאתָ לְשַׁבַּת
עוֹנָג לְקְדוּשׁ יִי מְכֻבָּד, אַדְבַּר שַׁבַּת לְחוּד
וְקְדוּשׁ יִי לְחוּד. אָמַר לִיה אִי הָכִי מָאן קְדוּשׁ
יִי. אָמַר לִיה קְדוּשָׁא דְנִתְתָּא מְלַעֲיָלָא וְשְׂרִיָּא
עֲלִיה. אָמַר לִיה אִי קְדוּשָׁא דְאַתְמַשְׁבָּא מְלַעֲיָלָא
אַקְרִי מְכֻבָּד אֶתְחִיזי דְשַׁבַּת לָא אִיהוּ מְכֻבָּד
וְכַתִּיב וְכִבְדָתוּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי אַבָּא אַנְח לְהֵאִי גִבְרָא
דְּמִלְּהָ (תדפא) דְחֲנֻכָּתָא אִית בֵּיה דְאַנָּן לָא
יִדְעָנָא בָּה. אָמְרוּ לִיה אֵימָא אַנְתָּ. פְּתַח וְאָמַר, (ויקרא
ט) אֶת שַׁבְּתוֹתַי. אֶת לְאַסְגָּאָה תְּחוּם שַׁבַּת דְּאִיהוּ

לשון הקודש

אם הקדשה שנמשכת מלמעלה נקראת
מְכֻבָּד, נראה ששבת אינו מְכֻבָּד, וכתוב
וְכִבְדָתוּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי אַבָּא, הֲנַח לֹו
לְאִישׁ הַזֶּה, שְׂדֵבֵר שֶׁל חֲכָמָה יֵשׁ בּוֹ
שְׂאִינְנֵו יוֹדְעִים בּוֹ. אָמְרוּ לֹו, אָמַר אַתָּה.
פְּתַח וְאָמַר, (ויקרא ט) אֶת שַׁבְּתוֹתַי, אֶת –
לְרַבּוֹת תְּחוּם שַׁבַּת שֶׁהוּא אֶלְפִים אַמּוֹת

שנמשך מלמעלה. אָמַר לֹו, אִם בְּךָ,
עֲשִׂיתָ שֶׁהַשַּׁבַּת אִינְהָ קְדָשׁ, אֶלָּא קְדוּשׁ
שְׁשׂוּרָה עָלוי מְלַמְעָלָה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וְכֵן זֶה, (ישעיה נח) וְקָרַאתָ
לְשַׁבַּת עוֹנָג לְקְדוּשׁ ה' מְכֻבָּד. הַזְכִּיר
שַׁבַּת לְחוּד וְקְדוּשׁ ה' לְחוּד. אָמַר לֹו, אִם
בְּךָ, מִי זֶה קְדוּשׁ ה' אָמַר לֹו, הַקְּדָשָׁה
שְׂוִירְדָת מְלַמְעָלָה וְשׂוּרָה עָלוי. אָמַר לֹו,

תִּרְיִן אֶלְפִין אֲמִין לְכָל סִטְרָא. וּבְגִין כֶּךָ אֲסִי אֶת.
שְׁבֻתוֹתַי (נ"א דא) שֶׁבֶת עֲלָאָה וְשֶׁבֶת תַּתָּאָה דְּאֲנֹן תִּרְיִן
בְּלִילָן בְּחֻדָּא וּסְתִימִין בְּחֻדָּא.

אֲשֶׁת־אֵר שֶׁבֶת אֲחֵרָא דְּלֹא אֲדַכֵּר וְהוּא בְּכַסּוּפָא.
אָמְרָה קַמִּיה מָאֲרִי דְּעֲלָמָא מִיּוֹמָא
דְּעַבְדִּית לִי שֶׁבֶת אֲתִקְרִינָא וַיּוֹמַר לָאו אִיהוּ בְּלֹא
לִילִיָא. אָמַר לָהּ בְּרַתִּי שֶׁבֶת אַנְתְּ וְשֶׁבֶת קָרִינָא לָךְ.
אָבֵל הָא אַנְא מְעַטֵּר לָךְ בְּעֵטְרָא עֲלָאָה יַתִּיר. אַעֲבַר
כְּרוּזָא וְאָמַר מִקְדָּשֵׁי תִירָאֵי.

וְדֹא שֶׁבֶת דְּמַעְלֵי שֶׁבֶתָא דְּאִיהִי יִרְאָה, וְשִׁרְיָא בָּהּ
יִרְאָה. וּמֵאֵן אִיהוּ. דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲכֻלִּיל
וְאָמַר אֲנִי יְיָ. וְאַנְא שְׂמַעְנָא מֵאַפָּא דְּאָמַר הָכִי. וְדִיִּיק
אֶת לְאַסְנָאָה תַּחוּם שֶׁבֶת. שְׁבֻתוֹתַי דָּא עֲגוּלָא וְרַבּוּעַ
דְּלִגְנָא, וְאֲנֹן תִּרְיִן. וְלִקְבִיל אֲנֹן תִּרְיִן אִית תִּרְיִ

לשון הקודש

הַרְיִי מְעַטֵּר אוֹתָךְ בְּעֵטְרָה יוֹתֵר עֲלִיוְנָה.
הַעֲבִיר כְּרוּז וְאָמַר מִקְדָּשֵׁי תִירָאֵי.
וְזוֹ שֶׁבֶת שֶׁל עֶרֶב שֶׁהִיא יִרְאָה,
וְשׁוּרָה בָּהּ יִרְאָה. וּמִי הוּא שֶׁהַקְדוּשׁ
כְּרוּךְ הוּא הַכֻּלִּיל וְאָמַר אֲנִי הִ' וְאֲנִי
שְׂמַעְתִּי מֵאַפָּא שְׂאָמַר כֶּךָ, וְדִיִּיק אֶת –
לְרַבּוֹת תַּחוּם שֶׁבֶת. שְׁבֻתוֹתַי – זֶה הָעֲגוּל
וְהַרַבּוּעַ שְׂפַפְנִים, וְהֵם שְׁנַיִם. וּכְבֻנְד

לְכָל צַד, וּמִשׁוּם כֶּךָ רַבָּה אֶת. שְׁבֻתוֹתַי –
וְנִיא זֶה שֶׁבֶת הָעֲלִיוְנָה וְשֶׁבֶת הַתַּתְּחוּנָה,
שֶׁהֵן שְׁתֵּים כְּלוּלוֹת יַחַד וּנְסַתְרוֹת יַחַד.
נִשְׂאָרָה שֶׁבֶת אַחֲרַת שְׁלֹא נִזְכְּרָה
וְהִיתָה כְּבוּשָׁה. אָמְרָה לִפְנֵי: רַבּוֹן
הָעוֹלָם, מִיּוֹם שֶׁעָשִׂיתָ אוֹתִי נִקְרָאתִי
שֶׁבֶת, וְהַיּוֹם אֵינִי כְּלִי לִילָה. אָמַר לָהּ,
כִּתְּבִי אֶת שֶׁבֶת, וְשֶׁבֶת קָרָאתִי לָךְ, אָבֵל

קְדוּשַׁתִּי דְאִית לָנוּ לְאִדְכָּרָא, חַד וַיְכַלּוּ, וְחַד קְדוּשָׁ.

וַיְכַלּוּ אֵת בֵּיה תְּלָתִין וְחֲמִשׁ תִּיבִין. וּבְקְדוּשָׁה

(וּבְקִידוּשָׁא) דְאֲנִן מְקַדְּשִׁין תְּלָתִין וְחֲמִשׁ תִּיבִין.

וּסְלִיק כְּלָא לְשַׁבְּעִין שְׁמָהּן דְקְדָשָׁא בְּרִידָה הוּא וּבְנִסְת

יִשְׂרָאֵל אֶתְעַטֵּר בָּהּ. וּבְגִין דְעֵגוּלָא וְרַבּוּעָא דָּא אֲנִין

שְׁבַתוֹתֵי, כְּלִילָן תְּרוּוֹיְהוּ בְשִׁמּוֹר דְכְּתוּב תִּשְׁמֹרוּ.

דְהָא שְׁבַת עֲלָאָה חָכָא לָא אֶתְכְּלִיל בְּשִׁמּוֹר אֶלְאָ

בְּזִכּוֹר, דְהָא מְלַבָּא עֲלָאָה בְּזִכּוֹר אֶסְתָּיִים. וְעַל דָּא

אֶקְרִי מְלַבָּא דְשְׁלָמָא דִּילֵיהּ, וְשְׁלָמָא דִּילֵיהּ זְכוֹר

אִיהוּ. וְעַל דָּא לִית מַחְלוּקַת לְעִילָא.

בְּגִין דְתֵרִין שְׁלוּמוֹת לְתַתָּא חַד יַעֲקֹב וְחַד יוֹסִיָּהּ.

וּבְגִין כְּדָּ בְּתוּב תֵּרִי זְמַנִּי (יִשְׁעִיָּה נ"ו) שְׁלוֹם שְׁלוֹם

לְרַחוֹק וְלִקְרוֹב. לְרַחוֹק דָּא יַעֲקֹב, (דף ו' ע"א) וְלִקְרוֹב דָּא

לשון הקודש

הַעֲלִיזוּנָה כָּאן לֹא נִכְלְלָה בְּשִׁמּוֹר, אֶלְאָ
בְּזִכּוֹר, שְׁהֲרֵי הַמְּלַךְ הַעֲלִיזוֹן מִסְתַּיִם
בְּזִכּוֹר, וְעַל זֶה נִקְרָא מְלַךְ שְׁהַשְׁלוֹם שְׁלוֹ.
וְהַשְׁלוֹם שְׁלוֹ הוּא זְכוֹר, וְעַל כֵּן אִין
מַחְלָקַת לְמַעְלָה.

מִשׁוּם שְׁשֵׁנֵי שְׁלוּמוֹת לְמַטָּה – אֶחָד
יַעֲקֹב, וְאֶחָד יוֹסִיָּהּ. וּמִשׁוּם כְּדָּ בְּתוּב
פְּעַמִּים (יִשְׁעִיָּה נ"ו) שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחוֹק
וְלִקְרוֹב. לְרַחוֹק – זֶה יַעֲקֹב. וְלִקְרוֹב – זֶה

אוֹתָם הַשְּׁנַיִם יֵשׁ שְׁתֵּי קְדוּשׁוֹת שְׁיֵשׁ לָנוּ
לְהַזְכִּיר, אֶחָד וַיְכַלּוּ, וְאֶחָד קְדוּשָׁ.

וַיְכַלּוּ יֵשׁ בּוּ שְׁלֹשִׁים וְחֲמִשׁ תִּבּוֹת,
וּבְקְדוּשָׁ שְׁאֲנוּ מְקַדְּשִׁים יֵשׁ שְׁלֹשִׁים
וְחֲמִשׁ תִּבּוֹת, וְהַבֵּל עוֹלָה לְשַׁבְּעִים שְׁמוֹת
שְׁהַקְדוּשָׁ בְּרִידָה הוּא וּבְנִסְת יִשְׂרָאֵל
מִתְעַטְּרִים בָּהֶם. וּמִשׁוּם שְׁהַעֲגוּל וְהַרְבּוּעַ
הַזֶּה הֵם שְׁבַתֵּי, שְׁגִיָּהֶם כְּלוּלִים
בְּשִׁמּוֹר, שְׁכְּתוּב תִּשְׁמֹרוּ. שְׁהֲרֵי הַשְּׁבַת

יוסף. לרחוק כמה דאת אמר, (ירמיה לא) מרחוק יי נראה לי (שמות ב) ותתצב אחותו מרחוק. ולקרוב כמה דאת אמר, (דברים לב) חדשים מקרוב באו. מרחוק דא נקודה עלאה דקיימא בהיכליה.

ועל דא כתיב תשמורו אתפליל בשמור. ומקדשי תיראו דא נקודה דקיימא באמצעיתא דאית לדחלא מנה יתיר מכלא דענשיה מיתה. והיינו דכתיב, (שמות לא) מחלליה מות יומת. מאן מחלליה. מאן דעאל לגו חלל דעגולא ורבוועא לאתר דהתוא דנקודה שריא ופנים ביה מות יומת. ועל דא כתיב תיראו. ויהיא נקודה אקרי אני, ועלה שריא התוא דכתיב עלאה דלא אתגליא והיינו יי וכלא חד.

נחתו רבי אלעזר ורבי אבא ונשקוהו. אמרו ומה

לשון הקודש

מחלליה מות יומת. מי הם מחלליה? מי שנבנם לתוך החלל של העגול והרבווע למקום שאותה הנקודה שורה ופנים בו – מות יומת. ועל זה כתיב תיראו. והנקודה ההיא נקראת אני, ועליה שורה אותו הנסתר העליון שלא התגלה. והיינו ה', והכל אחר.

ירדו רבי אלעזר ורבי אבא ונשקו אותו. אמרו, ומה כל החכמה הזו יש תחת ירך

יוסף. לרחוק, כמו שנאמר (ירמיה לא) מרחוק ה' נראה לי, (שמות ב) ותתצב אחותו מרחוק. ולקרוב, כמו שנאמר (דברים לב) חדשים מקרוב באו. מרחוק – זו הנקודה העליונה שעומדת בהיכלו.

ועל זה כתיב תשמורו, נכלל בשמור. ומקדשי תיראו – זו הנקודה שעומדת באמצע שיש לירא ממנה יותר מן הכל שענשו מיתה. והיינו מה שכתוב (שמות לא)